

Klage fra Holsnøy Kystlag (org. 989 41 4461) vedr. planlagt oppdrettsanlegg ved Gjerdneset (Sak 21/2203) i Alver kommune.

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Kort beskrivelse av installasjonen det er søkt om	3
3. Kort historikk	4
4. Strøm-, vind- og sjø-forhold	4
5. Fiskeri og fiskerienes betydning	4
6. Kystlagets aktiviteter	5
7. Naturmangfoldet, Rødlistede arter og mangfold	5
8. Rekreasjonsområde.....	6
9. Lerøys søknad i forhold til Lover, krav, reguleringer og lokalt skjønn og erfaring.....	7
10. Kommentarer til tiltakets «Vurdering av om tiltak kan få verknader for miljø eller samfunn»	11
11. Konklusjon	12

1. Innledning

På vegne av Holsnøy Kystlag (HK) protesteres det herved på planene til Lerøy om oppdrettsanlegg (heretter anlegg) ved Gjerdneset. Disse planene ble kjent av lokalbefolkningen og undertegnede 24.01.22 i forbindelse med det omsøkte anlegget til Blom ved Skjelanger. I første rekke var det snakk om ett anlegg (Husebø/Skjelanger - Blom), siden viste det seg at det også var snakk om ett til, nemlig (Gjerdneset - Lerøy) og det er dette anlegget i denne protesten dreier seg om.

Det er bemerkelsesverdig at et så stort planlagt og alvorlig inngrep i naturen har passert helt ubemerket. Det vitner om at prosessen som ligger bak, har funnet sted uten at lokalbefolkningen, hytteeierne og andre interesserte i området har vært klar over det, eller vært involvert på noen måte. Dette er uheldig og vitner om en prosess som ikke når ut til folk flest, noe som er svært lite ønskelig for allmenheten.

Når saken ble kjent for det offentlige, medførte dette til unison mobilisering, protester og media interesse av dimensjoner, noe som vitner om stort menneskelig engasjement med mange berørte.

2. Kort beskrivelse av installasjonen det er søkt om

Oppdrettsanlegget det er søkt om ved Gjerdneset er et tradisjonelt åpent anlegg med Maksimal Tillatt Biomasse (MTB) på 3120 tonn. Anlegget ligger i nærheten Lerøy's anlegg i Landsvikosen som allerede har medført betydelige miljøavtrykk i området. Det omsøkte anlegget vil påføre ytterligere belastning av naturen i et område hvor det ikke har vært oppdrettsanlegg før. I praksis vil anlegget ha store negative konsekvenser for den idylliske Gjerdevågen med den eneste sjøørret førende elven på nordøst siden av Holsnøy, samt en levedyktig bestand av oter og andre dyre- og fiskearter, noen rødlistet.

Dimensjonene av anlegget vil legge beslag på et areal på 1,50 km² inkludert oppankringen. Det nye anlegget vil ekskludere fiskerier i dette området og blir installert i en del av fjorden som er kritisk for villaksen og laksesmolten som passerer inn og ut av hovedleden som fører til den nasjonale laksefjorden Osterfjorden. (Ref. Vedlegg 1, kart over området).

3. Kort historikk

Strekningen Skjelanger – Gjerdneset med Gjerdevågen, Husebøvågen og Kaarbøvågen var befolket med fiskerbønder som bodde rundt vågene, som var vide kjent som de beste kastevågene for sild, brisling og makrell på Holsnøy. Dette var selve livsgrunnlaget til folk siden middelalderen, i tillegg til et rikt laksefiske og noe landbruk, samt notfiske på vågene etter sild, brisling og makrell. Innerst i Gjerdevågen ligger den eneste sjøørret førende elven nordøst på Holsnøy, (fører opp til Kaarbø tjernet hvor den gyter), samt en lokal levedyktig oter stamme. Livet til fiskerbøndene nord på Holsnøy er godt beskrevet av en av norsk fiskerihistories mest kjente personligheter som kom fra dette området, Mons Andersen Kårbø si Livssoga». Fremdeles lever mye av den gamle kulturen videre på disse kanter med fiske, jakt, friluftsliv og jordbruk, til stor glede for bymann og stril. Største delen av området er i dag å karakterisere som rekreasjons- og friluftsområde. (Ref. Vedlegg 2 - «Mons Andersen Kårbø si Livssoga» fra 1963).

4. Strøm-, vind- og sjø-forhold

Strekningen Skjelanger – Gjerdneset er det mest værutsatte området i Alver kommune, med åpent strekk direkte ut mot Norskehavet i nordvest. Folket her ute er godt kjent med den harde ugjestmilde vinden og været som kommer inn fra nordvest og som kan holde det gående i ukesvis. Kraftige havstrømmer langs strekningen fører drivgods, løssøre og potensiell forurensing inn mot vågene og vikene i dette området når sjø-massene presser på og bryter mot skjær og svaberg, noe man kan lese ut av de glattskurte bergformasjonene. Folk som har stått ved bredden av vågene når nordvesten står på rett på kan bekrefte dette, som gjør disse vågene svært værutsatte. Samtidig er de nevnte havstrømmene livsviktige for anadrom- og pelagiske fiskesorter og deres vandring på jakt etter åte og gyteplasser lengre inne i fjordsystemet.

5. Fiskeri og fiskerienes betydning

Som nevnt levde fiskebøndene i området av fiskeri og jordbruk, hvor fiskeri var det viktigste, spesielt for den mannlige befolkningen. Bygdene hadde sine notbruk med nøter, notebuer, båter og annet utstyr og redskaper for kasting av sild, makrell og brisling, som det til tider var store mengder av, i dag betydelig mindre kvanta, men likevel viktig. Kaarbø Notlag har fremdeles sin notebu i behold, nye nøter, utstyr og egnede båter i beredskap. Laksefisket på strekningen var også det beste på denne delen av kysten med et utall lokaliteter for kilenøter, mange med grunneieres dokumenterte rettigheter.

I dag er fiskeri fremdeles viktig for folk her ute, også for kommersielle fiskere som er ute med liner, garn, ruser, krabbeteiner og lenker med sjøkreps- og havteiner på dypere vann. Helge Torsvik med sin nye og store sjark «Vikingfjord», er eksempel på en lokal fisker i området. Andre sjarker og mindre båter fisker i stor grad med de lokale vågene som utgangspunkt. Fiskeriene er m.a.o. fremdeles betydningsfulle og trolig de mest fiskerike langs den mest intakte kyststrekningen sett fra naturens side i Alver kommune. Det finnes flere gyte- og oppvekst områder for fisk og skalldyr, ikke minst kamskjell. Dette til sammenlikning med de nærliggende områdene mot nordøst ved Toska og Landsvikosen, som dessverre er befengt med betydelig forurensning og tidvis fiske sykdommer.

6. Kystlagets aktiviteter

Holsnøy Kystlag (HK) ble stiftet i 2006 som et av 128 kystlag langs norskekysten, knyttet til Forbundet Kysten med sine 10.500 medlemmer. Formålet er å fremme kystkulturen langs kysten, i dette tilfellet er vårt virke hovedsakelig i området nord på Holsnøy.

Noen eksempler på aktiviteter som kystlaget driver er som følger:

- Strandrydding på strekningen Landsvik – Skjelanger - Fløholm 3 ganger årlig med båter, utstyr og personell, gjennom en signert «Adopsjonsavtale» med Alver kommune, Hold Norge Rent, NGIR og HK.
- Årlige samlinger, ro-kampanjer og fisketurer med opplevelser for barn og unge de siste 10 årene, i samarbeid med Alver kommune, Frivillighetssentralen og Husebøkrinsens bygdelag.
- HK har kontrakt med Forsvarsbygg og disponerer, vedlikeholder og restaurerer det gamle sjøhuset fra 1853 ved den nedlagte Skjelanger Fyrstasjon som ligger innenfor det militære området, som tegner til å bli et rekreasjonsområde for allmenheten når det åpnes opp for sivil aktivitet.
- HK har også stått for kulturminne prosjekter og kursvirksomhet i området til glede for samfunnet.

7. Naturmangfoldet, Rødlistede arter og mangfold

Kyststrekningen Skjelanger – Gjerdneset er preget av et åpent, vakkert og intakt kystlandskap med rik, frodig natur både på land, ved sjøen og ikke minst under sjøen, fra strandlinjen og ned i dypet som i fjorden strekker seg ned til godt over 400 m. I sjøen finnes et mangfold av fisk, skalldyr, skjell, og en rik og

levende flora av vekster og levende dyr og organismer, som beskrevet av den berømte prest og havforsker Michael Sahrs som forsket i Mangersfjorden for over 100 år siden. Røddlistede arter finnes i fjorden, bla. kysttorsk og villaks som de mest kjente. For villaksens del representerer Mangersfjorden selve inngangsportalen for fiskens vandring inn og ut av fjordsystemet og elvene rundt den nasjonale laksefjorden Osterfjorden. De mange lakseplassene på strekningen Skjelanger – Gjerdneset viser hvor omfattende og viktig vandringen var og er langs denne delen av kysten. Villaksen trives som kjent best i rent, klart vann med god kvalitet og gjennomstrømming, samt gode åte-forhold, noe den finner på strekningen. Siden møter den mange utfordringer på sin ferd til og fra fjordsystemet i nordøst, ikke minst fysiske hindringer, påvirkning fra bla. fiskeoppdrettsanlegg i form av potensielle fiskesykdommer, forurensing, miljøgifter, lavt oksygeninnhold, lakselus og andre uønskede faktorer. Når det gjelder livet ved strandlinjen finnes der også røddlistede fugler og dyr og området hadde tidligere store bestander av sjøfugl som nå er sterkt reduserte. De lokale hekkeplassene på Skålholmene, Sjurholmen og Odden er i stor tilbakegang, men likevel finner man fremdeles en del hekkende fugler på disse holmene, bla. tjeld, svartbak, og havørn som hekker ikke langt fra strandsonen. Av røddlistede dyr i strandsonen er oteren den mest fasinerende og populære og den er livskraftig i området. Når det gjelder faunaen ellers, er det et rikt dyre og fugleliv, men også forekomst av hubro og tårnfalk, lomvi, lom og andre fuglearter.

8. Rekreasjonsområde

Største delen av landskapet nordøst på Holsnøy er i dag å karakterisere som rekreasjons- og friluftsområde, med glimrende forhold for friluftsliv på sjø og land. En stor del av området utover mot Eldsneset ved Skjelanger er i dag disponert av Forsvaret ved Forsvarsbygg og er lukket for allmenheten, men med begrenset tilgang for kystlagets medlemmer og personell med spesiell tillatelse. Mye tyder på at området vil bli lagt ut som et rekreasjonsområde for sivile formål når tiden er inne for det, til glede for folk i hele regionen. Det nærliggende nasjonale fuglereservatet ligger like ved Skjelanger og det er snakk om å utvide det, slik at det kommer ennå tettere inn mot Eldsneset.

Skjelanger med Eldsfjellet markerer et kjent og vakkert bilde for sjøfarere og er samtidig hovedleden inn til Bergen om farkosten tar den indre leden via Bognestraumen eller velger den ytre, i Herdlefjorden og Hjeltefjorden.

9. Lerøys søknad i forhold til Lover, krav, reguleringer og lokalt skjønn og erfaring

TEMA	Vurdering	Krav	Dokument referanse	Anførsel
Sjøfugl - hekking og levevilkår	Vurderinger gjort av tiltakshaver hevder at konsekvensutredning ikke er nødvendig for tiltaket.	Naturmangfoldloven §1, samt §§ 8 - 12	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Det er ikke foretatt en nærmere vurdering i form av en konsekvensutredning av området. Dokument referansen nevner kun ærfugl. Dette demonstrerer tiltakshaver sine manglende kunnskaper om området.
Oter	Vurderinger gjort av tiltakshaver hevder at konsekvensutredning ikke er nødvendig for tiltaket.	Naturmangfoldloven §1, samt §§ 8 - 12	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Det er en levedyktig bestand av oter som lever i området hvor tiltaket er tenkt. Oteren er en rødlistet art som er direkte i konflikt med tiltaket, noe tiltakshaver trolig ikke er kjent med, siden dokument referansen ikke nevner oterbestanden i området.
Sjøørret	Tiltaket vil være et uakseptabelt inngrep for den eneste sjøørret førende elven ved nordøstsiden av Holsnøy	Naturmangfoldloven §1, samt §§ 8 - 12	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Tiltakshaver er trolig ikke kjent med at den eneste sjøørret førende elven på nordøst siden av Holsnøy, befinner seg inne i Gjerdevågen. Temaet er ikke nevnt i dokument referansen.
Vannkvalitet (Vanndirektivet)	Tiltakshavers rapporter indikerer at vannkvaliteten er særdeles god, <u>før</u> det tas området i bruk til oppdrett. Alt taler for at oppdrett i området vil forringe vannkvaliteten, da det er snakk om et åpent anlegg med utslipp	Vanndirektivet EØS «Der målet allerede er nådd <u>skal</u> miljøkvaliteten ikke forringes». Naturmangfoldlovens §26a som Stortinget vedtok 20 november 2018 viser til		Dette direktivet tolkes slik at vannkvaliteten på en ny lokalitet ikke skal forringes og dette krever svar fra tiltakshaver.

	av kloakk, medisiner, metaller osv.	Vanndirektivet til EU og EØS		
Vannkvalitet (Vannforskriften)	Miljømålene for vannforekomsten kan ikke nås, når tilstanden i vannforekomsten forringes.	Vannforskriften § 12 kommer til anvendelse når en ny virksomhet i en vannforekomst enten medfører at miljømålene for vannforekomsten ikke nås, eller at tilstanden i vannforekomsten forringes.		Dette direktivet tolkes slik at vannkvaliteten på en ny lokalitet ikke skal forringes etter at lokaliteten blir tatt i bruk til f.eks. fiskeoppdrett.
KU Konsekvens Utredning (og vurdering)	Vurderinger gjort av tiltakshaver hevder at konsekvensutredning ikke er nødvendig for tiltaket.	Plan- og bygningsloven § 4-2, og forskrift om konsekvensutredninger	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Konsekvensutredning er ikke gjort for tiltaket, noe som er brudd på gjeldene lov. Tiltaket har en vesentlig og inngripende påvirkning på omgivelsene og øko systemet i området hvor tiltaket er tiltenkt.
Mikroplast	Utslipp av mikroplast er ikke omtalt eller kvantifisert.	Miljømyndighetene bruker allerede mulighetene som ligger i eksisterende regelverk til å sette relevante vilkår for utslipp av mikroplast til luft, jord, ferskvann og marint miljø.	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Tiltaket vil medføre utslipp av mikroplast, noe som ikke er ønskelig. Volum er ikke kjent. Temaet er ikke omtalt i dokument referansen.
Lakselus	Lakselus er et potensielt problem for laks og smolt som passerer lokaliteten. Luseproblemet er allerede et stort og velkjent problem og en av grunnene til at dette området (4) er rødt. Trafikklyssystemet bygger på miljøpåvirkningen av lakselus og	Naturmangfoldloven §1, samt §§ 8 – 12. Trafikklyssystemet område 4	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Omfanget av lakselus problemet vil med et så massivt anlegg representere en reell og overhengende og økende trussel spesielt for utvandringen av smolt som passerer. Dette er ikke ønskelig i et nytt og jomfruelig område, i den forstand at det ikke er anlegg på denne siden av Mangersfjorden.

	resultatene av kontinuerlig overvåking av lakselus.			Temaet er ikke omtalt i dokument referansen.
Dyrevelferd og fiskedødelighet	Det er en kjensgjerning at næringen har manglende kontroll og tiltak mot lakselus og andre faktorer, eksempelvis sykdommer som resulterer i særdeles stor dødelighet og ditto svært dårlig dyrevelferd.	Lov om dyrevelferd	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Klager er kjent med at dyrevelferden og fiskedødeligheten er et stort og uløst problem for næringen.
Havstrømmer	Vurdert som svært ugunstige når det gjelder strøm, sjø og vind fra NV og som vil ha svære negative konsekvenser for strandlinjen, viker og våger på strekningen Skjelanger - Gjerdneset		Lokale kart over strekningens strømforhold, samt innhenting av informasjon fra HI	Tiltaket vil føre til uakseptabel forurensning i området som strider bla. mot Vannforskriften og Vanddirektivet
Rødlistede fisker	Tiltaket vil ha en betydelig og negativ effekt på anadrom og trolig også vandringsmønsteret til pelagisk fisk.		«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Tiltaket vil ha en betydelig og negativ effekt på anadrom og trolig også vandringsmønsteret til pelagisk fisk
Rødlistede fugler	Tiltaket vil ha en negativ effekt på rødlistede arter som havørn, og ulike sjøfuglarter		«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Tiltaket vil ha en negativ effekt på rødlistede arter som havørn, og ulike sjøfuglarter
Trivsel og kvalitet for mennesker i området	Tiltakshaver hevder i sin konklusjon at tiltaket ikke utløser en KU, underforstått at det ikke vil bety en belastning for mennesker og dyr.	Forskrift om konsekvensutredninger § 10 : Kriterier for vurdering av om en plan eller tiltak kan få vesentlige virkninger for miljø eller samfunn	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Tiltaket vil ha betydelig og negativ innvirkning på livet i sjøen, fiskeri, ferdsel og fritidssysler.
Rekreasjonsområde	Alt taler for at Tiltaket vil være og er i direkte konflikt med		«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få	

	friluftsområdet i denne delen av Mangersfjorden		vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	
Varslet konflikt med rekefelt og gytefelt for breiflabb	Tiltaket er vurdert til å være i konflikt med rekefelt og gytefelt for breiflabb	Naturmangfoldloven §9 føre-var-prinsippet	«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	Tiltaket er vurdert til å være i konflikt med rekefelt og gytefelt for breiflabb
Alver og Meland kommunes arealplan fra 2019	Statsforvalteren i Vestland fremmet 2. oktober 2019 <u>innsigelse</u> til alle forslag til nye og utvidede områder for akvakultur i kommuneplan for Meland, nå Alver, kommune	Grunnlaget for innsigelsen mot nye og utvidede akvakulturområder var mangler ved konsekvensutredningen,		Det er forventet at ingen nye anlegg blir vurdert installert før den nye arealplanen til Alver kommune trer i kraft i 2023.
Miljørisiko analyse	Føre-var.		STIM-Notat-KU-vurdering-Skjelanger_01	
Strømforsyning til tiltaket	Batteri og generatorer?			Ikke kjent
Anleggets fiske- og ferdselsforbudssone	Sonen når det gjelder å ekskludere fiskeri ligger der hvor grensen til den ytterste fortøynings forankringen er.		«Lerøy Vest AS – Vurdering av verknad om tiltak kan få vesentlige verknader for miljø eller samfunn.»	

10. Kommentarer til tiltakets «Vurdering av om tiltak kan få verknader for miljø eller samfunn»

Følgende kommentarer er notert i forbindelse med ovennevnte dokument:

For et omfattende og inngripende tiltak som planene om et massivt åpent anlegg like utenfor Gjerdevågen, kreves det en grundig og etterrettelig konsekvensutredning ifølge Plan- og bygningslover § 4-2, og forskrift om konsekvensutredninger. Dette er ikke blitt gjort, og tiltakshaver ser heller ingen grunn til at en slik konsekvensutredning skal gjøres. Dette er lovstridig og vitner om en total mangel på forståelse for loven.

I tillegg demonstrerer tiltakshaver svært tydelig, at de ikke kjenner naturen og økologien i området. Eksempler på dette er bla. oterstammen i området og den eneste sjøørret førende elven nordøst på Holsnøy. At «lokaliteten ikke vil føre til økt belastning i området» som hevdes av tiltakshaver er en påstand som i aller høyeste grad motstrides.

11.Konklusjon

Installasjon av massive anlegg i det siste oppdrettsfrie området på Holsnøy, som ligger i rød sone ifølge Trafikklyssystemet, er inngangsportalen for villaksens vandring til og fra den belastede nasjonale laksefjorden Osterfjorden, er ikke bærekraftig, økologisk forsvarlig eller i tråd med relevante myndighetskrav og intensjoner. (ref. seksjon 9). Installasjonene vil legge beslag på store deler av fjorden med sine massive forankringer og eliminerer i betydelig grad fritids- og kommersielt fiskeri, samt dokumenterte rettigheter til grunneiere i området, som mister sin verdi.

Strekningen er den mest værharde i Alver kommune, med overhengende fare for havari og rømninger av fisk, noe som skjer for ofte og med katastrofale konsekvenser, selv om installasjonene i seg selv ikke totalhavarerer. Førre-var-prinsippet i Naturmangfoldloven bør komme til anvendelse og vektas tungt.

De svært kraftige strømkreftene innover langs denne delen av kysten fra NV og østover mot Landsvikosen og Bognestraumen, representerer en konstant og overhengende fare for kontaminering av dette populære rekreasjons- og fiskeriområdet med et stort naturmangfold inkludert flere rødlistede arter og med naturlige og betydelige innsig av anadrom og pelagiske fiskesorter. De beste lakseplassene, låssettingsplassene og fangstområdene for sild, brisling og makrell finnes her i tillegg til reke- og sjøkrepssområder, samt gyteområder for ulike bunnfisker.

Anlegget det er søkt om fra Tiltakshaver, i fall den skulle bli godkjent, betyr at myndighetene velger å gå inn med ryggen mot fremtiden, på bekostning av dette fantastiske områdets natur og økologi! Lokalpolitikerne må kjenne sin besøkelsestid og ta affære!

Vedlegg

1. Kart over området
2. «Mons Andersen Kårbø si Livssoga» fra 1963

På vegne av Holsnøy Kystlag, 07.03.2022

Jegvan Kaarbø